

Høyringsnotat

Forslag om endringar i forskrift om opptak til høgare utdanning (opptaksforskrifta)

Innleiing

Forslaga om endringar i forskrifta omfattar:

- Kap. 4 Spesielle opptakskrav §§ 4-2, 4-3 og 4-5.
- Vedlegg I (om generell studiekompetanse) endringar for Armenia, Kambodsja og Laos.
- Vedlegg II (om omrekning) endringar for Canada, Egypt, Hellas, Hong Kong, India, Kina, Latvia, Mexico, Nederland, Nepal, Skottland og Sør-Afrika.

Kunnskapsdepartementet har motteke forslag om endringar i opptaksforskrifta frå 10 instansar i 2025. Fleire av forslaga inneheldt endringar i namn på studium eller fjerning av studium som ikkje lenger blir tilbodne, og slike endringar blir ikkje sende på høyring jf. forvaltningslova § 37 fjerde ledd, bokstav c. Avslutting av spesielle opptakskrav i form av opptaksprøve ved tre institusjonar vil òg bli endra, utan høyring.

I år følger Kunnskapsdepartementet opp Meld. St. 20 (2023-2024) *Opptak til høgare utdanning*, med eit forslag til ny forskrift om opptak til høgare utdanning på høyring, med høyringsfrist 18. juni. Sjå gjerne denne her: [Høyring – Forslag til ny forskrift om høgare utdanning \(opptaksforskrift\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/utdanning/hoyring-til-ny-forskrift-om-opptak-til-hogare-utdanning-opptaksforskrift/-regjeringen.no) Vi føreset at respondentar kjenner til at endringane som her er på høyring også vil få innverknad på tilsvarande føresegner i den nye forskrifta, og det ligg referanse til det nye forskriftsforslaget under kvart forslag som blir omtala under. Nødvendige endringar vil også bli gjennomførte i Vedlegg I og II, som følgje av ny forskrift. Endringar som eventuelt blir vedtekne etter denne høyringa blir inkludert i ny forskrift, uavhengig av kva tid denne får verknad frå.

HK-dir legg til grunn at endringar i dette høyringsnotatet som ikkje påverkar val av fag som elevane gjer i vidaregåande opplæring, kan få verknad frå og med opptak til studieåret 2026-2027. Om eit forslag skal få verknad frå eit anna studieår, er dette nemnt spesifikt i desse forslaga.

Forslaga som blir sende på høyring gjeld:

- Spesielle opptakskrav i kapittel 4. Tre forslag om nye spesielle opptakskrav for spesifikke studium / grupper av studium, der eitt av forslaga kjem frå departementet.
- Generell studiekompetanse for søkarar med utanlandsk utdanning – GSU-lista i Vedlegg I. Det er forslag om endring av krav til generell studiekompetanse for søkarar med armensk, kambodsjansk og laotisk vidaregåande opplæring, som potensielt vil gjere at fleire søkarar kan få generell studiekompetanse.
- Liste over tabellar for omrekning av karakterar frå utanlandsk vidaregåande opplæring i Vedlegg II. Følgande land byter frå lineær omrekning til tabell basert på eigeninnsamla eller offisiell karakterstatistikk: Egypt, Hong Kong, Skottland og Mexico får omrekningstabellar basert på eigeninnsamla eller offisiell karakterstatistikk for første gong. Hellas, Kina, Nepal, India og Latvia får nye tabellar for visse skalaar som vart lineært omrekna tidlegare. Canada (New Brunswick) får lineær omrekning, sidan karakterskalaen der er 60-100 og ikkje 50-100. Sør-Afrika får ei endring i kva

for karakterar på vitnemålet som reknast om. Nederland får ei redaksjonell endring som presiserer kva kvalifikasjonar tabellen inkluderer.

Endringsforslaga

Kapittel 4. Spesielle opptakskrav

Det følger av universitets- og høgskulelova (uhl.) § 8-1 femte ledd at departementet kan gi forskrift om spesielle opptakskrav dersom omsynet til gjennomføringa av studiet eller utøving av yrket gjer det nødvendig. Spesielle opptakskrav er fastsette i opptaksforskrifta kapittel 4. Institusjonar som ønsker å innføre spesielle opptakskrav må søke departementet.

§ 4-2. Spesielle opptakskrav til enkelte helse- og veterinærfag, andre ledd

Gjeldande rett

Leddet gjeld konkret bioingeniørutdanningar, som per no har krav om faga matematikk R1 (eller S1 og S2), og enten fysikk 1 eller biologi 1 eller kjemi 1, for kvalifisering og opptak.

Forslag frå Noregs teknisk-naturvitskapelege universitet

I samband med oppretting av eit nytt bachelorstudium i Biovitskap og laboratorieteknologi, ønsker NTNU å nytte kravet som per i dag er reservert for bioingeniørutdanningar. Ettersom studiet er tenkt som ei erstatning for bachelorstudiet i bioteknologi, som har hatt eit langt meir omfattande spesielt opptakskrav, har institusjonen presisert at det ikkje er ønskeleg å halde fram med eit spesielt opptakskrav som inkluderer full fordjuping i realfag til dette nye studiet. Kravet som i dag gjeld for bioingeniørprogrammet er eit meir passande nivå av krav for å sikre førebudde og kvalifiserte studentar, og ikkje diskvalifisere for mange potensielle søkarar.

HK-dir si vurdering

Sjølv om HK-dir generelt er skeptisk til spesielle opptakskrav som let søkarar kvalifisere med ei rekke alternative emnekombinasjonar som gjer det usikkert kva eit studium krev av studentane, er det positivt at ei utvikling i studieporteføljen samstundes set i gong ei reell evaluering av kva spesielle opptakskrav som er nødvendige for å kunne fullføre og bestå det aktuelle studiet. Sjølv om biovitskap og laboratorieteknologi kan sjåast på som ei utvikling av det tidlegare studiet bioteknologi, ønsker ein ikkje å halde fram med same, høge opptakskrav, når desse ikkje er nødvendige.

Studiet er nytt og det er derfor ikkje behov for ei forsinka innføring av kravet. HK-dir meiner forslaget kan høyrast med oppstart frå 2026, om det blir vedteke.

§ 4-2 andre ledd i gjeldande forskrift skal lyde:

Bachelorstudium i biovitskap og laboratorieteknologi ved Noregs teknisk-naturvitskapelege universitet og bioingeniørutdanning og har krav om matematikk R1 eller matematikk (S1 + S2) og enten fysikk 1 eller biologi 1 eller kjemi 1.

Om regelen blir innpassa i ny forskrift blir det ein likelydande paragraf i § 4-2 andre ledd.

§ 4-3. Spesielle opptakskrav til informatikk, realfag, natur- og miljøfag, femte ledd

Gjeldande rett

For opptaket 2025 fekk Universitetet i Oslo (UiO) ein særregel for studiet Matematikk: finans, forsikring og økonomi (bachelor), med faga samfunnsøkonomi 1 og 2 som eit sjuande alternativ i rekka av alternative fagkrav for å kvalifisere til studiet. Samfunnsøkonomi er ikkje eit realfag, men blir ved UiO vurdert som eit likeverdig kvalifiseringsgrunnlag for opptak til dette studiet. Den aktuelle føresegna er altså ny av året, og ein veit framleis ikkje om regelendringa har hatt nokon innverknad på talet på kvalifiserte søkarar.

Dei valfrie kvalifikasjonskrava som elles ligg i fjerde ledd i paragrafen, er eit høve til å fastsetje strengare opptakskrav enn det som ligg i tredje ledd. Tredje ledd fastset krav for alle studium innan «Realfag, natur- og miljøfag» (realfagleg matematikk på VG2-nivå og enten same fag eller eitt anna realfag opp til VG3-nivå); fjerde ledd opnar for å nytte strengare krav etter institusjonane si eiga avgjerd (realfagleg matematikk på VG3-nivå og eitt anna realfag opp til VG3-nivå); femte ledd fastset at eitt einskild studium ved UiO har likelydande krav som i fjerde ledd, men med samfunnsøkonomi, som ikkje er eit realfag, som eit vidare alternativ til dekking av det valfrie realfaget.

Forslag frå Universitetet i Oslo

UiO ønsker å legge til studia Matematikk: teoretisk og anvend matematikk og Matematikk: data, modellering og utrekningar (begge bachelorprogram) i femte ledd. Argumentasjonen er hovudsakleg at dei alle er matematikkstudium og at kvalifikasjonskravet bør vere likt, av di tilnærma like studium bør ha like opptakskrav.

HK-dir si vurdering

HK-dir fall i 2024 ned på at dette var ei oppmjuking av eit krav, som potensielt ville kvalifisere fleire søkarar, og gjekk derfor inn for forslaget. Vi meiner likevel framleis at ei lang rekke med ulike alternative måtar å kvalifisere for opptak til eit studium, like gjerne kan bety at ingen av alternativa eigentleg er nødvendige.

Ettersom alternativet er nytt i år, er det framleis ingenting å evaluere, og UiO kan derfor ikkje vise til nokon konkret effekt av endringa. HK-dir har ikkje opplysningar om kor mange søkarar som har blitt kvalifisert for opptak til studiet Matematikk: finans, forsikring og økonomi på grunnlag av det nye kvalifiseringsalternativet. UiO har heller ikkje nemnt at dei har konsultert eller freista å få med seg dei andre institusjonane i ei utviding av kvalifikasjonskrava for opptak til bachelorstudium i matematikk, og det er ingen andre institusjonar som ber om å få bruke dette alternativet.

UiO ber likevel om å få bruke det nye alternativet på fleire studium allereie neste år.

Av omsyn til at opptaket ikkje er avslutta, let vi det stå ope om den nye løysinga i det heile får ein effekt. Dersom det er få til ingen søkarar som blir kvalifisert på dette alternativet ønsker HK-dir å revurdere det nye spesielle opptakskravet, heller enn å utvide ordninga.

Ettersom det er ei endring som potensielt vil tene til å kvalifisere fleire søkarar for studia, meiner HK-dir at søknaden om endring kan høyrast, men med det atterhaldet vi har gitt.

§ 4-3 femte i gjeldande forskrift skal lyde:

Bachelorstudia Matematikk: finans, forsikring og økonomi, Matematikk: data, modellering og utrekningar og Matematikk: teoretisk og anvend matematikk ved Universitetet i Oslo har krav om matematikk (R1 + R2) og i tillegg fysikk (1 + 2) eller

kjemi (1 + 2) eller biologi (1 + 2) eller informasjonsteknologi (1 + 2) eller geofag (1 + 2) eller teknologi og forskingslære (1 + 2) eller samfunnsøkonomi (1 + 2).

Om regelen blir innpassa i ny forskrift blir det ein likelydande paragraf i § 4-3 tredje ledd.

§ 4-5. Spesielle opptakskrav til enkelte økonomiske og administrative fag

Gjeldande rett

Føresegna inneheld eit innhaldskrav og eit nivåkrav, i tre ulike ledd. Innhaldskravet i første og tredje ledd er krav om matematikk R1 eller matematikk S1+S2 som blir nytta på integrerte masterstudium i økonomisk-administrative fag, i økonomi og leing, og i samfunnsøkonomi, og dessutan til bachelor of data science for business ved Handelshøyskolen BI. Andre ledd er eit nivåkrav med krav om minimum karakteren 4,0 i fellesfaget matematikk som institusjonar kan fastsetje ved bachelorstudium i samfunnsøkonomi.

Det har vore fleire endringar i denne føresegna dei siste åra. Universitetet i Bergen (UiB) hadde frå opptak til studieåret 2019-2020 til studieåret 2022-2023 ei forsøksordning der dei kravde minimum karakteren 4,0 i fellesfaget matematikk til bachelorstudia deira i samfunnsøkonomi og i politisk økonomi. For opptaket til studieåret 2023-2024 blei ordninga gjort permanent for UiB og for opptak til studieåret 2024-2025 blei ordninga opna for at alle med liknande studium kan nytte same krav. I 2024 søkte UiB om å få endre til å krevje matematikk R1 eller matematikk S1+S2 til dei same studia. I påfølgande høyring kom det fram at det er noko usemje, mellom institusjonar som tilbyr slike studium, om det er nødvendig med auka kunnskapar i matematikk for søkarar eller ikkje. I tillegg var det usemje om dei ulike bachelorstudia i samfunnsøkonomi har emne som krev meir kompetanse innan matematikk enn i andre studium. I år har UiB igjen søkt om å få auke kravet til matematikk R1 eller matematikk S1+S2.

Handelshøyskolen BI har også fleire gangar søkt om ulike endringar for sine studium i tredje ledd.

Forslag og vurdering frå Kunnskapsdepartementet

Departementet ønsker å få til ei løysing som kan føre til sjeldnare endringar i føresegna, og som varetek ulike forhold og ulikskapar mellom institusjonane. I tråd med departementets mål om å forenkle og samordne spesielle opptakskrav foreslår departementet å innføre eit valfritt opptakskrav for økonomiske og administrative fag. Institusjonane kan velje om dei vil nytte seg av eit slikt krav eller ikkje.

Departementet minner om at slike krav berre skal nyttast der innhaldet i studiet gjer det nødvendig at studentane har visse spesielle kunnskapar på førehand, for å kunne gjennomføre utdanninga. Vidare oppmodar departementet institusjonane om å samarbeide og koordinere seg imellom, for å ha mest mogleg like opptakskrav til like studium. Det er svært forvirrande for søkarar og rådgjevarar om tilsynelatande like studium har ulike opptakskrav.

§ 4-5 i gjeldande forskrift skal lyde:

For studium innan økonomiske og administrative fag kan institusjonane sjølv fastsetje krav om matematikk R1 eller matematikk (S1 + S2) eller ha krav om minimum karakteren 4,0 i fellesfaget matematikk med eit omfang på 140 timar eller tilsvarande.

Om regelen blir innpassa i ny forskrift blir det ein likelydande paragraf i § 4-5.

Vedlegg I. Generell studiekompetanse for søkarar med utanlandsk utdanning – GSU-lista

Ver merksam på at det fulle vedlegget med foreslåtte endringar følger som vedlegg til høyringsnotatet. Endringar som er lansert for kvar einskild av dei tre landa det er tale om er like for gjeldande og ny forskrift.

Armenia

Gjeldande rett

Opptak til høgare utdanning på grunnlag av armensk vidaregåande opplæring, føreset i dag eitt eller to års høgare utdanning (med skilnad på periode og type kvalifisering), i tillegg til fullført og bestått studieførebuande vidaregåande opplæring og dekking av språkkrav i norsk og engelsk. Etter at kravet blei fastsett har det vore fleire reformer i armensk utdanning.

Forslag frå HK-dir

Armenia har gjennomført fleire utdanningsreformer som etter kvart har utvida utdanningsløpet til å bli 12-årig, i tillegg til at det er gjort tilpassingar som følge av at landet har signert på Lisboakonvensjonen og er medlem av Bologna-samarbeidet. Heile utdanningssystemet er endra slik at det harmoniserer med utdanningssystema i Det europeiske høgare utdanningsområdet (EHEA).

No avsluttar elevane vidaregåande opplæring med ein skuleeksamen som resulterer i Atestat of Secondary Education, og eventuelt opptaksprøve til høgare utdanning: Unified State Examination. Det er òg mogleg å avslutte skuleløpet med eit Araratian Baccalaureate, som sidan 2015 er eit alternativt utdanningsprogram som er godkjent av armenske myndigheiter.

Elevane i Armenia er 18 år gamle når dei avsluttar vidaregåande skule etter 12 års skulegang. Utdanninga gir tilgang til høgare utdanning, som er harmonisert med dei europeiske utdanningssystema. Det er ingen vesentlege skilnadar eller avvik i omfang mellom den norske (eller andre europeiske) og den armenske grunnopplæringa. Derfor foreslår HK-dir å redusere kravet til universitetsutdanning for opplæring tatt etter 2011, i høve til det som er tilfelle i dag. For vidaregåande opplæring frå Armenia er det foreslått å redusere kravet til universitetsutdanning med eitt år, slik at studieførebuande vidaregåande opplæring frå Armenia i perioden 2012-2017 gir generell studiekompetanse med berre eitt års høgare utdanning i tillegg, og at det frå og med 2018 ikkje er krav om eitt års høgare utdanning i det heile. HK-dir foreslår også å redaksjonelt føre opp fleire kvalifikasjonar i GSU-lista, for at ho skal bli meir nøyaktig og oversiktleg for søkarar som ønsker å orientere seg om høve for opptak til norsk høgare utdanning.

Endringa vil potensielt tene til å kvalifisere fleire søkarar for opptak og kan tre i kraft frå opptaket til studieåret 2026-27. Endringa i oversikta over studiekvalifiserande vidaregåande opplæring blir justert tilsvarende med dei nye opplysningane om vitnemåla sine namn på fleire språk.

Ver merksam på at endringane i vedlegg I inkluderer nokre endringar av redaksjonell art.

Kambodsja

Gjeldande rett

For å kvalifisere for opptak til høgare utdanning på bakgrunn av kambodsjansk utdanning, krev ein per i dag fullført og bestått studieførebuande vidaregåande opplæring og to års universitetsutdanning, i tillegg til dekking av språkkrava i norsk og engelsk. Sidan kravet blei fastsett, har det vore minst ei større utdanningsreform i Kambodsjas som kravet ikkje tek omsyn til.

Forslag frå HK-dir

Allereie i 1996 blei det kambodsjanske opplæringsløpet utvida til 12 år, gjennom ei reform. Av di det ikkje kjem søknadar om opptak, og særskild få søknadar om godkjenning frå søkarar med kambodsjansk utdanningsbakgrunn, har ein ikkje prioritert kontroll av utdanningskravet før no. Ettersom ein no har etablert at opplæringsløpet er lengre enn tidlegare forventa, foreslår vi med dette å senke kravet til høgare utdanning for søkarar med kambodsjansk vidaregåande skule avlagt tidlegast 1996, frå to til eitt år.

Endringa vil potensielt tene til å kvalifisere fleire søkarar for opptak, og kan tre i kraft frå opptaket til studieåret 2026-27.

Namnet på vitnemål frå kambodsjansk vidaregåande skule på engelsk blir redaksjonelt inkludert i vedlegg 1.

Laos

Gjeldande rett

For å kvalifisere for opptak til høgare utdanning på bakgrunn av laotisk utdanning, krev ein per i dag fullført og bestått studieførebuande vidaregåande opplæring og to års universitetsutdanning, i tillegg til dekking av språkkrava i norsk og engelsk. Sidan kravet blei fastsett, har det vore minst ei større utdanningsreform i Laos som kravet ikkje tek omsyn til.

Forslag frå HK-dir

Allereie i 2010 blei det laotiske opplæringsløpet utvida til 12 år, gjennom ei reform. Av di det ikkje kjem søknadar om opptak, og svært få søknadar om godkjenning frå laotiskutdanna søkarar, har ein ikkje prioritert kontroll av utdanningskravet før no. Ettersom ein no har etablert at opplæringsløpet er lengre enn tidlegare forventa, foreslår vi med dette å senke kravet til høgare utdanning for søkarar med laotisk vidaregåande skule avlagt tidlegast 2010, frå to til eitt år.

Endringa vil potensielt tene til å kvalifisere fleire søkarar for opptak, og kan tre i kraft frå opptaket til studieåret 2026-27.

Namnet på vitnemål frå laotisk vidaregåande skule på engelsk blir redaksjonelt inkludert i vedlegg 1.

Vedlegg II. Liste over tabellar for omrekning av karakterar frå utanlandsk vidaregåande opplæring

Ver merksam på at det fulle vedlegget med foreslåtte endringar følger som vedlegg til høyringsnotatet. Endringar som er lansert under er like for gjeldande og ny forskrift.

Forslag frå HK-dir

Ei rekke land får endra sin tabelltype i lista fordi det har kome fram nye opplysingar eller HK-dir ikkje lenger har tilgang på data eller statistikk dei tidlegare hadde. Eit distrikt får heilt ny

tabell, fordi det ikkje lenger er mogleg å nytte den nasjonale karakterskalaen. Redaksjonelle endringar blir også lista opp her, av di det er viktig å klargjere korleis vedlegget vil sjå ut i sin heilskap, etter høyringa. Endringane som er foreslått er desse:

- 1) Canada, New Brunswick blir lagt til Canada Quebec fordi dei to provinsane nyttar same system for karaktersetting. New Brunswick blir då redaksjonelt inkludert i unntaket for resten av Canada.
- 2) Egypt får ny tabell basert på eigeninnsamla karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig.
- 3) Hellas, 10-20 får tabell basert på eigeninnsamla karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig.
- 4) Hong Kong, 1-5 blir endra til tabell på grunnlag av offisiell karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig.
- 5) India får tabell for skalaen 35-100 basert på eigeninnsamla karakterstatistikk. Tabellen blir då redaksjonelt inkludert i unntaket i tabellen «India, andre skalaer [...]».
- 6) Kina får ny tabell for skalaen 60-100, basert på eigeninnsamla karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig.
- 7) Latvia får to nye tabellar basert på offisiell karakterstatistikk. Ein basert på offisiell karakterstatistikk frå nasjonal eksamen i 2024. Tabell for nasjonal eksamen i 2023 blir endra til basert på offisiell karakterstatistikk, noko som gjer at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig. Det er også ei redaksjonell endring av opplysning om lågaste beståtte karakter i 2023, som vi no har sikker kunnskap om, og ei redaksjonell endring som tydeleggjer at tabell for 2023 gjeld spesifikt for det året.
- 8) Mexico får ny tabell spesifikt for karakterskala 6-10 basert på eigeninnsamla karakterstatistikk. Tabellen for dei andre mexicanske tabellane endrast redaksjonelt for å markere at separat tabell er etablert.
- 9) Nederland har fått ei redaksjonell endring, med presisering av at andre kvalifikasjonar enn dei som er lista opp vil bli reknaom lineært.
- 10) Nepal får ein ny tabell for karakterskala 2-4, basert på eigeninnsamla karakterstatistikk. Det resulterer i at tabell for Nepal, andre karakterskalaer blir presisert til å gjelde karakterskala 33-100, som no får tabell basert på eigeninnsamla karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig.
- 11) Skottland får ny tabell basert på offisiell karakterstatistikk, slik at lineær omrekning ikkje lenger er nødvendig. Det blir også ei redaksjonell endring av opplysning om lågaste beståttkarakter i det skotske karaktersystemet – endrast frå C til D – fordi dette har vore feilført til no.
- 12) Sør-Afrika får ein ny tabell som skil kvalifikasjonen Senior Certificate frå National Senior Certificate. Den opphavlege tabellen endrast til å berre gjelde Senior Certificate, og får ei redaksjonell endring og presisering av aktuell karakterskala. Ny omrekning for National Senior Certificate er i likskap med den opphavlege basert på lineær omrekning, men har ein annan karakterskala som reknast i prosent.

Endringane som er foreslått har berre effekt i poengberekning av søknader, ikkje for kva utdanningar som er kvalifiserande for opptak. Alle endringar er foreslått med iverksetting frå opptaket til studieåret 2026-27. Endringane vil vere dei same om dei kjem i gjeldande eller ny forskrift.